

Dnevni center na OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto

 Nataša Jakše, prof. defektologije, izvajalka dejavnosti v dnevnem centru, OŠ Dragotina Ketteja

V sklopu projekta Center za strokovno pomoč in podporo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami in njihovim družinam, ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada, so začele aprila 2017 na OŠ Dragotina Ketteja delovati različne dejavnosti, med njimi tudi Dnevni center. V prispevku smo predstavili načine vključevanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v dnevni center ter njegovo delovanje in cilje, ki smo jih uspešno realizirali. Zelo pomembno pri tem je, da smo vsem udeležencem omogočili lažji prehod v novo socialno okolje, psihosocialno oporo, pomoč pri komuniciranju in navezovanju osebnih stikov v učnem procesu, hkrati pa tudi širjenje socialne mreže, v kateri so se počutili varno. Vse to smo uspešno izvedli - preko oblike pomoči, ki je strokovno podprta, neformalna, prilagojena specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter potrebam sodobnega časa.

Predstavitev OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto

Ustanoviteljica javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Osnovna šola Dragotina Ketteja je Mestna občina Novo mesto. Šola je namenjena izobraževanju otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju ter izvaja:

- prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom (NIS),
- posebni program vzgoje in izobraževanja (PPVI),
- izvajanje dodatne strokovne pomoči v izobraževalnem programu s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo na rednih OŠ (DSP).

Učenec se vključi v ustrezni program šole na osnovi odločbe o usmeritvi, ki jo izda Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Za vsakega učenca strokovna skupina v tridesetih dneh po vpisu v program izdela individualizirani program. Strokovno skupino sestavljajo strokovni delavci, ki poučujejo učenca, in svetovalna delavka, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki. Pri sprejemu individualiziranega programa sodelujejo starši.

Učenci v prilagojenem izobraževalnem programu z nižjim izobrazbenim standardom končajo šolanje, ko zaključijo deveti razred, nato pa šolanje nadaljujejo v programih nižjega poklicnega izobraževanja.

Učenec, ki izpolni osnovnošolsko obveznost, a ne bo nadaljeval z izobraževanjem v nižjem poklicnem izobraževanju, lahko nadaljuje z izobraževanjem na šoli še tri leta in obdrži status učenca.

Učenci posebnega programa se lahko prenehajo izobraževati s šolskim letom, ko zaključijo obvezni del. Ta je sestavljen iz treh stopenj in vsaka traja tri leta. V praksi pa vsi učenci posebnega programa

nadaljujejo izobraževanje še na četrti stopnji. Gre za obvezni del z možnostjo podaljšanja. Takrat postanejo polnoletni in dobijo status invalida. Po končani četrti stopnji lahko nadaljujejo z izobraževanjem na peti stopnji, v tako imenovanem nadaljevalnem, neobveznem delu, ki prav tako traja tri leta. Učenci posebnega programa lahko ostanejo na šoli po obveznem devetletnem šolanju še enajst let na 6. stopnji v programu Usposabljanje za življenje in delo, vendar največ do 26. leta. Ko zaključijo šolanje, se večina vključi v varstveno delovne centre, posamezniki pa ostanejo doma.

V vzgojno-izobraževalnem procesu delamo v skladu z naslednjimi vrednotami:

- **samostojnost** – opravljanje dejavnosti v skladu s sposobnostmi posameznika in omogočanje možnosti za učenje samostojnosti;
- **delavnost** – navajanje, da se pri opravljanju dejavnosti trudimo; sprejemanje različnih opravil in ponujanje različnih oblik dejavnosti;
- **dobro počutje** – skupno prizadevanje za zadovoljevanje osnovnih psiholoških potreb (po varnosti, sprejetosti, pridobivanju novih izkušenj, uveljavljanju);
- **strpnost** – učenje sprejemanja drug drugega in posameznikovih različnih posebnosti preko medsebojnih odnosov;
- **medsebojna pomoč** – nudenje pomoči drug drugemu le takrat, kadar je nekdo le te potreben, in omogočanje, da vsak sam naredi, kar zmore, četudi je pri tem bolj počasen ali nespreten;
- **prilagodljivost** – prilagajanje individualnim razlikam in različnim okoliščinam, iskanje novih poti;

- **odgovornost** – opravljanje nalog v najboljši možni meri ne glede na okoliščine in zavedanje, da je določeno dejavnost potrebno opraviti;
- **primerna medsebojna komunikacija** – v vsakem primeru mora biti spoštljiva, potekati pa mora na način, ki je razumljiv vsem udeleženiim.

Za uspešnost pri uresničevanju zgoraj naštetih vrednot je ključnega pomena trud, ki ga v vzgojno-izobraževalnem procesu vlagamo tako učenci in delavci šole kot starši.

Uvajanje projekta Center za strokovno pomoč in podporo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami in njihovim družinam

Januarja 2017 sta se OŠ Milke Šobar – Nataše Črnomelj kot prijavitelj in OŠ Dragotina Ketteja Novo mesto kot konzorcijski partner prijaviili na razpis Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport z naslovom Mreža strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam. Namen javnega razpisa je bila vzpostavitev strokovnih centrov za celostno obravnavo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Šoli sta bili na razpisu izbrani ter s tem pridobili projekt z nazivom Center za strokovno pomoč in podporo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami in njihovim družinam.

Cilj projekta je vertikalna, celostna ter dolgoročna podpora osebi s posebnimi potrebami, njeni družini in strokovnim delavcem, ki jo varujejo, vzgajajo in poučujejo od rojstva, v času šolanja in vse do vstopa na trg dela. Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt se bo izvajal do 30. septembra 2020.

Strokovni centri omogočajo in dopolnjujejo oblike pomoči, ki so nujne in ključne za otrokov oziroma mladostnikov optimalen razvoj in socialno vključenost, ter pripomorejo k opolnomočenju oseb s posebnimi potrebami in razvijanju njihovih socialnih in kulturnih kompetenc. Ena izmed oblik takšnega načina delovanja je Dnevni center, kjer gre za popoldanski program s strokovno podporo mladostnikom s posebnimi potrebami.

Logotip Centra za strokovno pomoč in podporo otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami in njihovim družinam

Koncept delovanja Dnevnega centra

V Novem mestu deluje več srednjih šol, v katere se vključujejo tudi mladostniki s posebnimi potrebami, ki predhodno zaključijo prilagojen osnovnošolski program z nižjim izobrazbenim standardom, in tisti, ki izpolnijo osnovnošolsko obveznost v večinski šoli, a osnovne šole ne zaključijo uspešno. Ti mladostniki potrebujejo pri prehodu v srednjo šolo in tudi med šolanjem več spodbud, podpore in usmerjanja, največkrat pa so v obstoječem sistemu, ki tem mladostnikom in njihovim družinam ne nudi ustrezne celostne podpore, prepuščeni sami sebi, oziroma odvisni od iznajdljivosti staršev. Glede na to se je pokazala potreba po *Dnevnem centru*, ki deluje v okviru *Strokovnega centra* in s tem mladostnikom nudi pomoč pri premostitvi težav ob prehodu v novo socialno okolje, jih s celostno podporo opolnomoči ter jim omogoča enake možnosti v procesu srednješolskega izobraževanja. Hkrati s tem pa povečuje tudi njihove možnosti za zaposlitev in aktiven vstop na trg dela. V *Dnevni center* so vključeni tudi učenci 8. in 9. razreda rednega in prilagojenega programa, z namenom, da ob druženju s srednješolci že pred vstopom v srednjo šolo neformalno pridobivajo določene informacije v zvezi s potekom srednješolskega izobraževanja ter tudi pozitivne izkušnje o možnostih in koristih, ki jim jih ponuja *Dnevni center* s svojimi storitvami. Na ta način se aktivno spodbuja sovrstniško sodelovanje, širi se socialna mreža, v kateri se udeleženci počutijo varno, in vključuje otroke iz ranljivih skupin oziroma s posebnimi potrebami v širši družbeni prostor. Vse to uspešno izvajamo preko oblike pomoči, ki je strokovno podprta, neformalna, prilagojena specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, hkrati pa tudi potrebam sodobnega časa.

Dijakinji na Srednji kmetijski šoli na Sevnem

V okviru *Dnevnega centra* nudimo in zagotavljamo popoldanski program, ki ponuja varne in sodobne pristope k specifikam otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

Aktivnosti *Dnevnega centra* izvajamo trikrat tedensko v različnih časovnih terminih, prilagojenih udeležencem, in sicer po pouku do odhoda domov. Aktivnosti potekajo v prostorih OŠ Dragotina Ketteja, Kmetijske šole Grm in Biotehniške gimnazije na Sevnem, kjer so dijaki tudi naši bivši učenci.

V *Dnevnem centru* izvajamo:

Razvijanje učnih in delovnih navad:

Tu gre za pomoč pri domačih nalogah in učenju, pri skrbi zase in razvijanju samostojnosti. Učenci in dijaki povezujejo, utrjujejo in poglobljajo učno snov ter se učijo samostojno pripraviti na pouk. Učijo se oblikovati lastno učno metodo pri različnih predmetih, načrtovati svoje delo, usmerjati pozornost na samo učenje, zbrano začeti dejavnost in jo tudi dokončati, uporabljati učbenike, uporabljati različne vire, uporabljati način partnerskega učenja, v katerem je učitelj le animator, nuditi in poiskati učno pomoč, reflektirati in evalvirati svoje delo (interpretirati svoje rezultate, razumeti napake in jih popraviti, sodelovati pri reševanju skupnih nalog in s tem razvijati svoje sposobnosti za delo v skupini), organizirati delo v skupini, integrirati se v delo skupine. Izrednega pomena je didaktična funkcija dodatne strokovne pomoči, kjer odkrivamo, po kateri poti ter s kakšnimi prilagoditvami in pripomočki se posameznik najbolje uči. Pri delu uporabljamo različne prilagoditve. Ker je spekter težav zelo pester in širok, je raznovrstno tudi število prilagoditev. Gre za motnje branja in pisanja, govorno jezikovne primanjkljaje, težave s pomnjenjem, težave z organizacijo, različne čustvene težave, motnje pozornosti, diskalkulijo. Glede na sistematičnost uporabe je večina dijakov že na stopnji, ko sami zaznavajo praktično uporabnost ponujenih prilagoditev. Največji pomen uporabe prilagoditev pa se kaže v uspešnosti pri delu, pri njihovem sodelovanju ter odnosu s sošolci, pa tudi njihovi pozitivni samopodobi in večji samozavesti. Po pripovedovanju dijakov, sošolcev, učiteljev in vzgojiteljev v domu so tudi bolj uspešni pri delu v razredu, bolj sprejeti in zadovoljnejši. Nekaterim se je uspeh občutno izboljšal.

Sklop dejavnosti kvalitetnega preživljanja organiziranega prostega časa, neusmerjenega prostega časa ter čas za pogovor:

V predlanskem šolskem letu smo izvedli fotografske delavnice. K sodelovanju in druženju smo povabili ne le stalne člane *Dnevnega centra*, pač pa tudi ostale učence OŠ Dragotina Ketteja, Kmetijske šole Grm ter Centra srednjih šol, kjer so dijaki prav tako naši bivši učenci. Na ta način smo v imenu

varnega in sodobnega pristopa delovanja upoštevali načine vključevanja oseb s posebnimi potrebami v družbo, saj se s povečanjem medsebojnih interakcij zmanjšujejo razlike med njimi. Mentor teh delavnic je bil profesionalni fotograf Robert Kokol, ki je zaposlen v Foto studiu Asja iz Novega mesta. S svojo veličino ter strokovno profesionalnostjo je vse udeležence popeljal v svet fotografije, s posebnim čutom za otroke s posebnimi potrebami. Z metodičnimi pristopi, ki so prilagojeni potrebam sodobnega časa, je otroke vodil skozi zgodovino nastanka fotografije in fotografske opreme in nas seznanil s pravilnim rokovanjem s fotoaparatom. V okviru delavnice so nastali kratkometražni filmčki, dokumentarna reportažna fotografija, fotografije iz različnih perspektiv, fotografije šolskih prostorov ... Združili smo komponente usmerjanja pri prehajanju v novo okolje (mesto), ko smo obiskali profesionalni fotografski studio Asja. Tam smo posneli skupne in individualne fotografije, nato pa smo si ogledali še proces razvijanja fotografij z vso moderno tehnologijo. V knjižnici Mirana Jarca smo obiskali fotografski oddelek in pridobili veliko novih informacij. Vse naše delo smo združili v fotografski razstavi.

Skupinska fotografija udeležencev fotografske delavnice v studiu Foto Asja v Novem mestu

Otvoritev razstave smo združili s Palačinkijado, ki smo jo priredili ob zaključku delovanja *Dnevnega centra* v prejšnjem šolskem letu. Ta dogodek po-

staja že tradicionalen, saj je potekal že drugo leto. Udeleženci delavnic so aktivno sodelovali pri pripravi prireditve, na katero smo povabili tudi eminentna gosta Roberta Erjavca in Roberta Kokola, udeleženci pa so gostili še svoje sorojence, sorodnike, socialne delavce ter ostale, s katerimi sodelujemo. Preživeli smo čudovito popoldne in se sladkali z veliko palačinkami ter sladoledom.

V lanskem šolskem letu smo nadaljevali s fotografskimi delavnicami na OŠ Dragotina Ketteja. Vodila sem jih koordinatorica dejavnosti v *Dnevnem centru*. Ukvarjali smo se s krajinsko fotografijo, se trudili izdelati kratkometražni strip, izdelali pa smo tudi koledar za leto 2019, ki ga krasijo fotografije iz preteklih fotografskih delavnic.

Ostale obogatitvene dejavnosti Dnevnega centra ter praktično in terensko delo:

Učenci skupaj z mentorico v sklopu *Dnevnega centra* opravljajo nakupe v trgovini Tuš, s katero imamo sklenjeno pogodbo. Ob vsem tem se v situacijah učijo in utrjujejo znanje, vadijo različne intelektualne spretnosti, socialne veščine, sprejemajo pravila in norme, razvijajo domišljijo, razvijajo smisel za humor, širijo izkušnje s področja narave, kulture ter umetnosti, se na poti do izbranega cilja učijo primerne in prometno varnega vedenja. Po opravljenih nakupih učenci sodelujejo pri etiketiranju, fotografiranju in ustreznem shranjevanju nakupljenega.

V predlanskem šolskem letu so učenci pri pripravi obrokov razvijali različne praktične veščine, ob tem pa so v stiku z drugimi razvijali individualno in skupno motivacijo za ustvarjalnosti ter samostojnost pri delovanju. Na ta način so pridobivali izkušnje in razširjali svoje doživljanje, s tem pa prispevali k dvigovanju ravni samozavedanja in svoje socialne senzibilnosti. Enako velja za vse ostale dejavnosti (branje knjig, ogled filmov, sprehode, ustvarjanje različnih izdelkov ...).

Govorilne ure in drugo strokovno delo:

Poudarek je na posvetovalnem delu z namenom preventive ali intervencije, skupnega načrtovanja, izvajanja in evalvacije šolskega dela pri posameznem učencu oziroma dijaku. Pri tem sklopu gre za načrtovanje in uvajanje novih didaktičnih pristopov ter za oblikovanje, načrtovanje in uresničevanje individualiziranih učnih programov. Skupaj z učitelji in starši poskrbimo za permanentnost delovanja mladostnika: za redno učenje, izdelovanje domačih nalog, izpolnjevanje vseh šolskih obveznosti, redno obiskovanje pouka, izvajanje vseh šolskih aktivnosti; za pogovor in razvijanje prilagojenih oblik in metod učenja, pogovor o uspešnih strategijah pridobivanja znanja, razvijanja interesov, oblikovanja ustreznih učnih navad. Pomagamo vsem vpletenim pri reševanju problemskih

situacij, ki nastanejo med učenci ali med učenci in učitelji tako, da proces reševanja konfliktov poteka konstruktivno. Po potrebi se udeležujemo pogovornih ur za učence, roditeljskih sestankov, pogovornih ur za starše in tudi neformalnih oblik druženja.

ZAKLJUČEK

Naša druženja v okviru *Dnevnega centra* poleg prijetnih trenutkov pri vseh udeležencih vzbujajo notranjo motivacijo, radovednost, veselje ter sproščenost pri aktivnostih. Opaziti je, da tudi ti isti otroci, ki so sicer manj aktivni, sodelujejo bolj dejavno. Ob sproščujočih pogovorih in klepetu učenci poglobljajo in širijo svoje komunikacijske veščine. Pri vseh dejavnostih jim je ponujeno začutiti sebe samega ter sebe kot del skupine. Močno interaktivno vezivo je zavedanje, da je v skupini zaželen prav vsak in da je vsakdo pomemben član skupine.

Pozorni smo na medsebojno spoštovanje. Zagotovo celostno delovanje vseh aktivnosti v *Dnevnem centru* spodbuja otroke pri usvajanju psihosocialnih spretnosti, kot na primer pri usvajanju komunikacije, postavljanju zahtev, odločanju, sodelovanju, iskanju pomoči ... Na tak način otroci postajajo strpnejši do mnenj in vrednostnih predstav drugih.

V *Dnevnem centru* smo z vstopom v projekt prevzeli tveganja začetka, delovanja in razvoja, vendar pa naše delo prinaša dobre rezultate na vseh področjih. Glede na načrtovane in dosežene cilje se kaže, da bi bilo dobro ohraniti delovanje *Dnevnega centra* tudi po zaključku projekta. Bolj kot so namreč otroci in mladostniki s posebnimi potrebami vključeni v širše okolje predvsem na lokalni ravni, manjša je možnost stigmatizacije, s tem pa je manjše tudi tveganje za socialno izključenost.

Potrebno je dojeti, da je vsak človek samo človek, da vsi kdaj potrebujemo pomoč drugega, kajti vsak je sposoben sočloveku nuditi nekaj dobrega, lepega in koristnega. Prav vsak izmed nas lahko in mora pomagati graditi humano družbo in prispevati svoj »kapital« k njenemu razvoju. Potrebno je sprejemati znanja in mnenja o drugačnosti, saj ta bogatijo tako nas, kot tudi naše kulturno bogastvo.

LITERATURA:

Dečar, T., Soršak, K. in Oset, M. (2007): *Dijaki s posebnimi potrebami – naši sošolci*. Raziskovalna naloga. Celje: Mladi za Celje.

Prijavnica za projekt. Javni razpis Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, sofinanciran s sredstvi Evropskega socialnega sklada. Naziv razpisa: JAVNI RAZPIS »Mreža strokovnih institucij za podporo otrokom s posebnimi potrebami in njihovim družinam«. Številka zadeve 5442-142/2016.

Publikacija OŠ Dragotina Ketteja (2014/2015). Str. 6–24.